

Creat cu pasiune și savoir-faire. Un volum Baroque Books & Arts®.

coordonator Marina Dumitrescu



NICOLAE TZONE

poet, editor

directorul Editurii Vinea, București

Aphrodite balkanique, Vinea, 2016

MARIUS VASILEANU

eseist, editor

profesor de istoria religiilor

Recurs la generozitate. Întrebări despre limitele antropologiei creștine,
Eikon, 2011

MARINA VAZACA

traducător

redactor la Muzeul Național de Artă al României

Chateaubriand, *Memorii de dincolo de mormânt* (prima versiune
integrală în limba română). În așteptarea unui editor.

MATEI VIȘNIEC

poet, dramaturg

jurnalist, RFI Paris

Omul din care a fost extras răul, Cartea Românească, 2015

SEVER VOINESCU

jurist, eseist

redactor-șef, revista Dilema Veche

Autorii apar în ordine alfabetică, alături de cel mai recent volum
publicat (ca autor, traducător sau editor).

Cuprins

TEODOR BACONCHI

Crisalida învierii 9

Pr. EMANOIL BĂBUȘ

Îmbătrânirea: acceptarea și înțelegerea

propriei existențe 19

MAGDA CÂRNECI

Îmbătrânesc tinerește 31

RUXANDRA CESEREANU

Ridurile din colțul gurii duc spre o insulă 41

PAVEL CHIRILĂ

Îmbătrânesc, deci trăiesc 49

Ieromonah AGAPIE CORBU

Nimeni să nu disprețuiască tinerețea ta 57

IOANA COSTA

Anii țestoasei 73

MIRCEA DEACA
De la film la Colectiv 79

MARINA DUMITRESCU
Paradoxul cel de toate zilele..... 91

AUGUSTIN IOAN
Îmbătrânind 105

SORIN LAVRIC
Bătrânețea mistică..... 115

ANCA MANOLESCU
Un timp-spațiu de așteptare..... 121

MIRCEA MIHĂIEȘ
Bătrânețea. Mod de întrebuințare 129

DAN C. MIHĂILESCU
Vremea pasiunilor, nu anticamera morții 153

COSTION NIȚULESCU
În căutarea devenirii întru asemănare..... 165

ALEXANDRU PAPILIAN
Et alors? 183

RADU PARASCHIVESCU
Înțelepciune și ActivForte..... 193

IOANA PÂRVULESCU
Inelele vieții..... 203

NICOLAE TZONE
„Despre bătrânețe propriu-zis
nu credeam să-nvăț a scrie vreodată...” 209

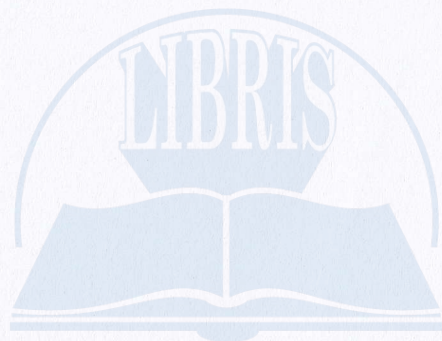
MARIUS VASILEANU
Selfie cu vârsta reală 223

MARINA VAZACA
Un joc al vârstelor la Bruges..... 233

MATEI VIȘNIEC
Iluzia de a îmbătrâni frumos..... 243

SEVER VOINESCU
„Nu am nimic împotriva bătrâneții mele!” 251

Despre autori.....271



CRISALIDA ÎNVIERII

E normal să privim îmbătrânirea ca pe un proces inevitabil: celulele noastre se regenerează, dar nu la nesfârșit! Toată viața îmbătrânim: până și *foetus*-ul uman, văzut tomografic, are ceva „decrepit”. Ne confruntăm așadar cu o dinamică plină de radicali liberi, de gene ale îmbătrânirii nicidecum operabile, pe scurt, cu un fenomen inexorabil, imemorial și definitiv. Tot ce e viu se supune acestei legități, dar tot la fel de frapantă, de metafizic sugestivă, e și realitatea diferitelor forme de „primenire” a ceea ce a „putrezit”, așa cum se petrec lucrurile în baletul anotimpurilor. Am vrea să intrăm în același regim ontologic sezonier și nu puține religii panteiste sau axate pe metemspioză, mizează pe asemenea metafore. Ca și în cazul creștinismului, aceste construcții spirituale spun adevărul despre om, despre sufletul său mișcător și despre aspirația nemuririi, care se amplifică tocmai la capătul traseului terestru, când măștile cad, iluziile trec, realitatea propriei condiții se afirmă decisiv

și rațiunea se depășește pe sine într-o consolare filosofică sau rugăciune.

Se întâmplă că am purces la întocmirea acestui text la începutul unui nou an. Tocmai am luat (iarăși) act, după câteva zile de lăncezeală printre prieteni, în familie, în compania unor cărți deschise leneș sau prin zăbovirea zadarnică în societatea virtuală numită Facebook, de câteva trăsături definitorii ale epocii noastre: se vede, oriunde ai privi, că *nu ne place îmbătrânirea*. Din anii 1960, Occidentul (la chimia căruia am început să participăm și noi, până la integrare, după 1989) a intrat într-o etapă istorică fericită: nu doar producția industrială a crescut constant – cu urmarea că sporirea PIB-ului anual *per capita* a devenit principalul criteriu de evaluare a succesului politic – dar și revoluția tehnologică s-a pus în scenă cu o nemaipomenită intensitate, demolând cutume, instituind noi mode, instaurând noi religii seculare, printre care consumul și cultul tinereții comerciale. Toți cei care ne-am născut în acei ani (în cazul meu, 1963) știm, chiar dacă am trăit o vreme după Cortina de Fier, că suntem *generația istoriei accelerate*, a zborurilor cosmice, a erei atomice, a microcipurilor, informaticii, globalizării și internetului: o generație – sau hai, cel mult două – care asistă (dar și declanșează, prin știința și creativitatea sa luciferică) cea mai dramatică încordare a timpului uman: niciodată nu s-a petrecut, într-un interval atât de scurt, o atât de mare cantitate de schimbări calitative profunde, ieșite nu doar din impactul socio-economic al unor noi tehnologii, ci și din dizolvarea totală a sofiei tradiționale într-o bulă științifică rece, corporatistă, anonimă, transumană, care comandă profitul și împinge lumea *spre-nu-se-știe-ce*. În ultimii 50 de ani, umanitatea și-a modificat parametrii (educație, științe pozitive, științele omului, sănătate publică, proiecție a forței militare, arte, credințe colective) mult mai adânc și mai grav

decât în ultimii 5000 de ani. Nu cumva exagerăm? Oare nu supraestimăm, speriați și totuși mai orgolioși ca oricând, într-o cheie prometeică, modificările survenite în intervalul vizat? O perspectivă conservatoare ar spune sigur că da. Ne-ar aminti că omul nu progresează moral, chiar dacă armele, instrumentele sale de cunoaștere sau de producție și conceptele sale se rafinează continuu. O asemenea grilă de interpretare ar scoate în evidență nebunia plătită pentru această temporalitate accelerată, ar puncta insanitatea arderii etapelor, distrugerea ecosistemelor, epuizarea iresponsabilă a multor resurse greu regenerabile (de la cele minerale, la cele patrimoniale). Și ar conchide că nu avem motive de mândrie, ci dimpotrivă. Dar nu în termenii satisfacției morale îmi propun să judec aici era noastră specială, ci în cei ai *omului-care-nu-se-mai-vede-îmbătrânind*.

Într-adevăr, *ocultarea morții*, ca adevăr, realitate ontologică, fatalitate socială, familială, pan-umană dar și punct de fugă al biosferei în totalitatea ei fragilă și reproductibilă, este, așa cum anticipam, o premisă a vremii noastre. Dacă ai conștiința acută a îmbătrânirii, nu poți consuma la nesfârșit, nu-ți poți regenera artificial dorința de a poseda noi obiecte, de a reifica pulsionile erotice în mărfuri mereu preschimbate. Consumatorul ideal crede că e tânăr, că va rămâne tânăr de-a pururi. El nu vede moartea decât în rarele clipe când realitatea ei (cel puțin socială, ca moarte a altora) devine punctual inevitabilă. În restul aparent enorm, aparent nesfârșit, al timpului individual și colectiv, totul e conceput astfel încât individul să nu dezvolte conștiința mortalității personale. În fond, conștiința morții și necesitatea capitalistă a maximizării profitului prin distrugere creatoare sunt termenii unei contradicții paradigmatică și insolubile. *Consum, deci exist*, noul *cogito* conectat la mistica pieței, transformă consumul într-un stravinskian *Sacre du printemps*. Un ritual de autoregenerare

permanentă, prin reciclarea dorinței și fixarea atenției asupra unor mereu noi obiecte ale sale. Imaginarul nostru este aproape complet mercificat. A colecta marfa, a o achita, inclusiv prin ciclurile (și chinurile ritmice) ale creditului bancar, a o consuma, după ostentarea ei socială – iată actul liturgic fondator al acestui univers fără riduri, cearcăne și finaluri macabre, sepulcrale, odioase și depri-mante. De altfel și moartea este o marfă. Ni se oferă „servicii funerare non-stop” și, firește, „complete”. Am remarcat o firmă de pompe funebre complezent ridicată la rangul unei „agenții de protocol” (mortuar). Contactul fizic cu moartea este, cel puțin în Occident (sau în Nordul prosper) practic anihilat, tabuizat. În imaginarul celor bogați (unde averea înseamnă tot atâta ființă disponibilă medical sau simbolic), nu mai e mult până în ziua când vom trăi veșnic, în orgasmul unui transplant perpetuu sau, în cel mai rău caz, în așteptarea trezirii din criogenizare, atunci când, potrivit contractului, corpul medical al viitorului va fi capabil să ne resusciteze funcțional și să ne resocializeze netraumatic într-un cadru civilizațional mult evoluat. În condițiile morții escamotate (ca fapt, dar și ca simbolism provocator din unghi metafizic, teologic), procesul premergător morții, care începe, tradițional, din prima zi de viață, devine și el greu de sesizat. Evident că îmbătrânim, ba chiar vedem cu ochiul liber că ne trezim, pe deceniu ce trece, într-o societate demografic dominată de vârstnici, dar nu prea mai admitem asta, într-un soi de extaz bipolar făcut din minciună, complezență și cecitate voluntară. Am ajuns astfel la scena unei societăți populate cu bătrâni vitali, tineri maturizați precoci și maturi fără vârstă, copleșiți de arta trucajului fotografic digital, subjugăți de industria parfumeriei și a *make-up*-ului. Oameni care întineresc factice, pe măsură ce-și refulează și ascund, fizic, progresiva decrepitudine, inclusiv psihologică.

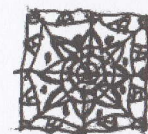
Și totuși, vedem că Europa e plină de pensionari. Că geriatria fuzionează cu industria cosmetică. M-am uitat pe Google la imaginile publicitare ale faimoasei mărci românești Gerovital: numai femei tinere recomandă derivatele produselor selecționate cândva de Ana Aslan! Tanatologia e o formă de igienă. Vedem că Spengler și nihilistii de după Nietzsche, au reușit să ne inculce sentimentul declinului inexorabil, pe care-l tratăm cu un soi de bună dispoziție senilă. Flatăm mediatic o tinerețe cantonată în ratele cele mai înalte ale abandonului școlar și șomajului de durată. Privim gerontocrația drept stabilitate și vitalitate dovedită prin ea însăși. Desigur că tabuizarea morții și a îmbătrânirii biologice sunt paradoxal întărite prin vocile livrești de soiul lui Philip Roth: avem dreptul la excepțiile care întăresc regula. Există încă, în noi, alături de noi, voci și priviri, meditații și explorări științifice focalizate pe drama degenerării graduale, prin care trecem cu atât mai flagrant cu cât imaginarul publicității falsifică mai vehement datele căzute sub simțuri. Și totuși ipocrizia persistă. Nu vrem să vedem bătrânețea noastră, dar nici pe cea a părinților, internați în azile scumpe, cu tot confortul singurătății instituționalizate. Mai mult: ne dorim să trăim cât mai mult tocmai în societatea care pariază formal și artificial doar pe tineri. Știm că asta ne condamnă la singurătate sau la maimuțărirea patetică a tinereții, dar continuăm să cersim ani fără număr. Ne facem că nu pricepem legătura indestructibilă dintre starea pe pământ și deteriorarea suportului nostru anatomic.

Și totuși, bătrânețea pulsează zilnic, îi constatăm progresele cu fiecare *selfie*! Dacă ești cu adevărat lucid, vezi bătrânețea și în cei de 20 de ani: ele, cu primele riduri, cu celulită, cu micile pungi adipoase care promit burțile rubensiene ale maturității și sacii de piele creponată ai zgripturoșeniei finale. Ei, cu primele fire albe, cu vreun

început precoce de varice, cu puncte negre sau discretele lor diformități lombare, scolioze și miopii prost camuflate sub ramele cromatic hipsterești. Când ieși din reclamosferă și te uiți atent, fără sentimente, la umanitate, vezi că e de la sine imperfectă, mereu mai groasă, mai lentă, mai inadecvată psiho-motor la drama exuberantă a biosferei. Vezi lucrarea păcatului originar, pe care niciun elan poetic și niciun penel de mare pictor nu o va putea estompa radical. Firește că „păcatul originar” (redutabilă fisură ontologică în care mai cred doar practicanții creștini și teologii de meserie) servește aici ca simplă metaforă a imperfecțiunii fatale sub zodia căreia ne înscenăm autoidealizarea deopotrivă inocentă și inoperantă.

Îmbătrânim, așadar. Cei vechi (din așa-numitele „societăți tradiționale”) prețuiau senectutea ca pe o încununare a vieții: concepție organică, în care fiecare nou stadiu existențial acumulează mai multă înțelepciune, sporind capacitatea de a înțelege și de a accepta moartea, cu sau fără speranța învierii într-o viață ulterioară. La Athos, până astăzi, „gheronda” („bătrânul”) e prefixul onomastic visat de toți ucenicii: nu există vreo altă ipostază mai apropiată de sfințenie, așadar de Dumnezeu însuși. Acolo, a fi „bătrân” înseamnă a fi recunoscut pentru smerenia, curătenia, blândețea, dragostea frățească și constanta lucrare a binelui. Doar Hristos, Învățătorul – care, încă de la 12 ani, ajuns în Templu (adică în „casa” Tatălui Său) le dădea rabinilor lecții de exegeză biblică – a fost „de mic” una cu Înțelepciunea: un veritabil *puer senex*. Toți ceilalți, începând cu discipolii Săi cei mai fervenți, s-au învrednicit de darurile plene ale spiritualității abia la capătul vieții, cu frunțile lor pleșuve, pielea lor fisurată de insolății ascetice și limba lor uscată de dorul vinului euharistic. Dumnezeu Apocalipsei este Cel Vechi în Zile. Antonie cel Mare, părintele monahismului cenobitic, a murit ultra-centenar. În tot

Orientul, longevitatea matusalemică apare ca dar divin oferit celor aleși. Avii Patericului sunt niște moșnegi împăcați, care așteaptă bucuroși moartea, pentru a se uni cu Hristos. Cât de îndepărtată pare acea spiritualitate formidabilă! Ce uriașă cantitate de angoasă uneori creatoare, de cele mai multe ori sterilă, generează postmodernismul sceptic, relativist, agnostic și egotist în care am eșuat, cu tot cu orgoliul evoluționist care face din noi moșul suprem al umanității...



Neacceptarea îmbătrânirii poate stimula știința din laboratoarele noilor ucenici vrăjitori – savanții care urăsc în secret bioetica și rostul ei de nesuferită frână în calea manipulărilor genetice justificate „umanist”: să clonăm, să producem *in vitro* orice „piesă de schimb”, doar, doar... Însă a nu accepta îmbătrânirea înseamnă a o trăi nefericit, atâta tot. Ea se produce, plină de sens duhovnicesc, în ciuda sau chiar grație probelor adesea dureroase pe care ni le impune. Tinerețea e o mare de fluide în fierbere. Acestea se usucă treptat, transformându-ne într-o crisalidă din care va ieși, ca un fluture, făptura noastră înviată.